

Brusel 10. listopadu 2022
(OR. en)

14613/22

AGRI 620
ENV 1139

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Martine DEPREZOVÁ, ředitelka, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	10. listopadu 2022
Příjemce:	Thérèse BLANCHETOVÁ, generální tajemnice Rady Evropské unie
Č. dok. Komise:	COM(2022) 590 final
Předmět:	SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ Zajištění dostupnosti a cenové dostupnosti hnojiv

Delegace naleznou v příloze dokument COM(2022) 590 final.

Příloha: COM(2022) 590 final

V Bruselu dne 9.11.2022
COM(2022) 590 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Zajištění dostupnosti a cenové dostupnosti hnojiv

1. Úvod

V současné době probíhá **celosvětová krize v oblasti minerálních hnojiv**, jejíž závažnost je nejvyšší od 70. let minulého století. Pandemie COVID-19, která narušila dodavatelské řetězce, a následná energetická krize vyústily v rekordně vysoké ceny hnojiv.

Hnojiva hrají **významnou roli v potravinovém zabezpečení**¹.

Nezákonná a neoprávněná invaze Ruska na Ukrajinu měla značně negativní dopady na již tak velmi napjaté celosvětové trhy s hnojivy. Odhalila slabiny způsobené závislostí světa na několika málo celosvětových dodavatelích. Rusko, jehož podíl na celosvětovém vývozu hnojiv činil v roce 2020 přibližně 15 %, zavedlo omezení svého vývozu potravin a hnojiv, což snížilo celosvětovou nabídku a zvýšilo ceny. Krizi v oblasti potravinového zabezpečení ve světě² komplikuje nedostatek hnojiv a jejich vysoké ceny a k řešení této celosvětové kritické situace v oblasti hnojiv je třeba vyvinout společné úsilí. EU zintenzivnila své úsilí o řešení celosvětového nedostatku potravin a zmírnění dopadů potravinové krize v ohrožených zemích prostřednictvím rychlé a komplexní **reakce týmu Evropa na celosvětový nedostatek potravin**.

Kromě toho ke zmírnění potravinové krize účinně přispěly iniciativa **EU trasy solidarity** a **Černomořská obilná iniciativa**, které umožnily Ukrajině pokračovat ve vývozu obilí a přispěly ke stabilizaci trhů a snížení cen potravin. **Trasy solidarity mezi EU a Ukrajinou** se staly významným obchodním spojením mezi Ukrajinou, EU a zbytkem světa a dosud zprostředkovaly vývoz více než 14 milionů tun ukrajinského zemědělského zboží (obilovin, olejnatých semen a souvisejících produktů, včetně hnojiv), a pomohly tak zmírnit celosvětovou potravinovou krizi. EU podporuje zprostředkující úlohu OSN a Turecka a vyzývá k obnovení Černomořské obilné iniciativy i po 19. listopadu. Ukončení tohoto režimu by mělo závažné důsledky pro celosvětové potravinové zabezpečení.

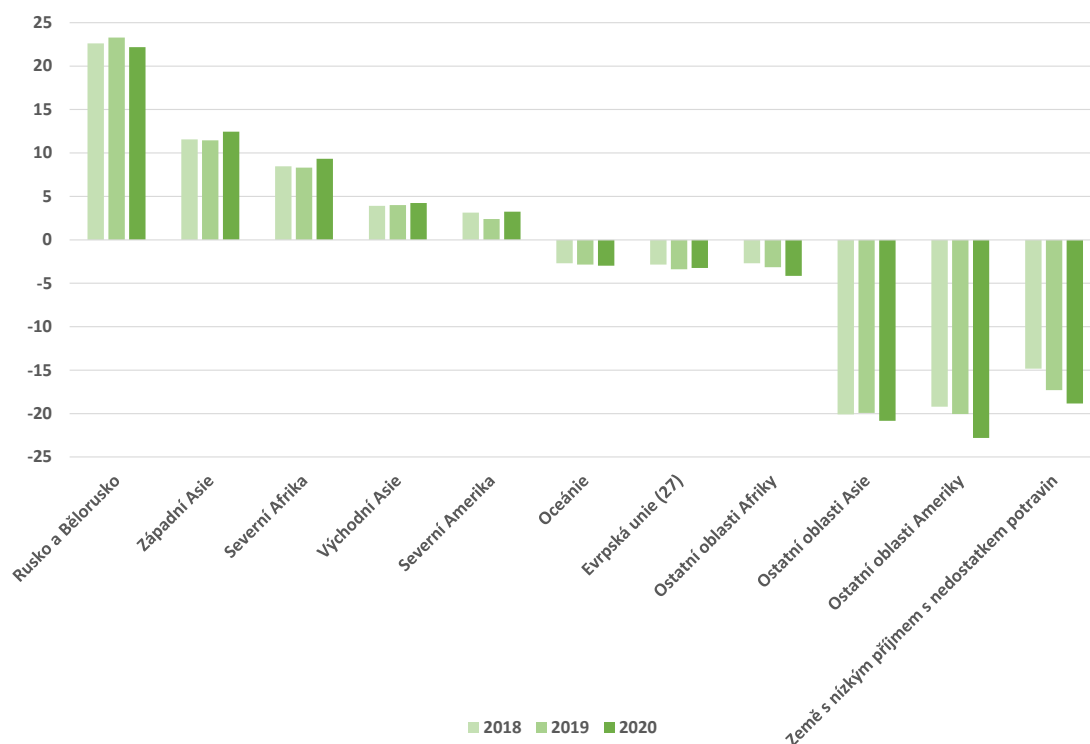
Hlavní tíhu napjatých trhů s hnojivy nesou zejména **země s nízkými a středními příjmy**. V roce 2022 bude rekordních **222 milionů lidí v 53 zemích akutně postiženo nedostatkem potravin** a bude potřebovat naléhavou pomoc. Mezi nejvíce postižené země patří Somálsko, Afghánistán, Etiopie, Nigérie, Jižní Súdán a Jemen, ale také region Jižní Ameriky.

¹ Stručné vysvětlení biologických a chemických procesů, které jsou základem fungování a vlivu hnojiv, je uvedeno v příloze 1 tohoto sdělení.

² Viz sdělení Komise ze dne 23. března 2022 „Zajištění potravinového zabezpečení a posílení odolnosti potravinových systémů“, COM(2022) 133 final.

Přestože životaschopná produkce potravin závisí nejen na hnojivech, současná situace je obzvláště kritická tím, že **nedostatek hnojiv může mít krátkodobý vliv na zemědělské výnosy**. Nižší výnosy znamenají méně potravin. OSN varovala před celosvětovou krizí v oblasti hnojiv a uvedla, že by mohla v nadcházejících letech ohrozit výrobu potravin a postihnout země, které nemají dostatečný fiskální prostor pro realizaci podpůrných programů k udržení dostupnosti hnojiv.

Obrázek 1: Čistý obchod s hnojivy vyjádřený v milionech tun živin

Zdroj FAOSTAT³

Celosvětový nedostatek hnojiv je způsoben především vysokou cenou zemního plynu, který je nezbytný pro výrobu dusíkatých hnojiv⁴. **Evropa má významné odvětví hnojiv**, ale je závislá na dovozu zemního plynu a také na dovozu fosfátů a potaše⁵. V létě 2022 tvořil plyn až 90 % variabilních výrobních nákladů na výrobu amoniaku v EU (amoniak je meziprodukt výroby dusíkatých hnojiv). V srpnu 2022, kdy ceny plynu dosáhly vrcholu, uzavřelo odvětví 70 % své výrobní kapacity amoniaku, protože výroba přestala

³ Geografické agregáty jsou agregáty z databáze FAOSTAT nebo z nich vytvořené.

⁴ Stav a mechanismy trhu s hnojivy v EU a ve světě jsou stručně vysvětleny v příloze 2 tohoto sdělení.

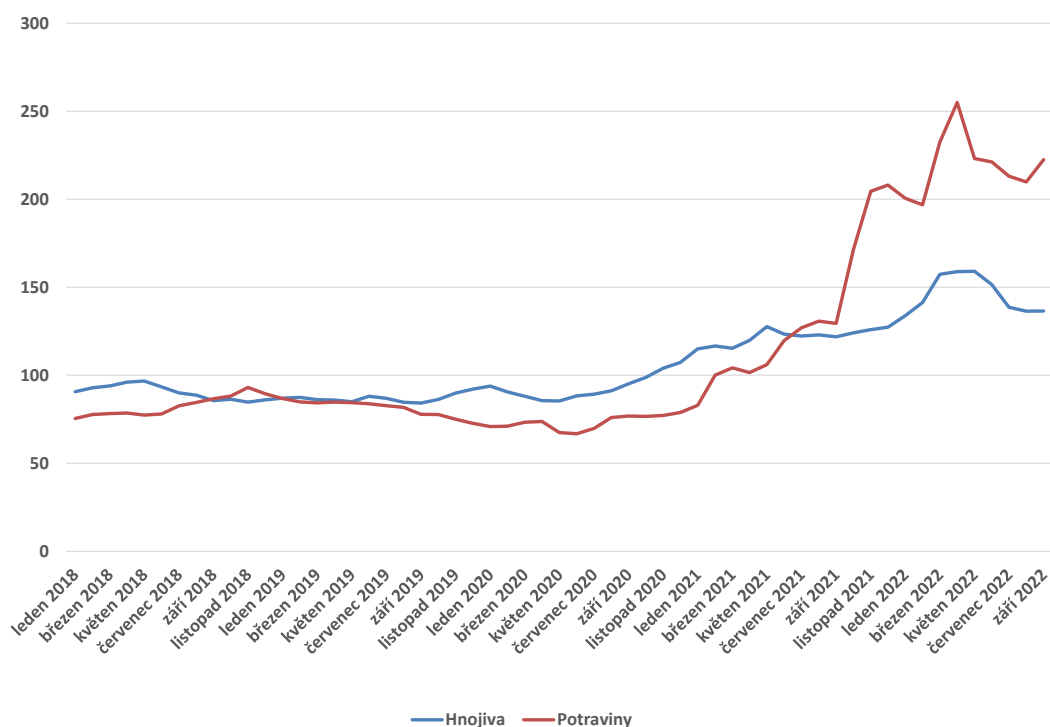
⁵ Klíčovými makroživinami používanými při výrobě hnojiv jsou dusík, fosfor a draslík.

být rentabilní. Ukazuje se, že aktuální využití kapacity je na 50 %. V případě dalšího poklesu cen plynu lze očekávat, že se využití dále zvýší. Snížená produkce v EU rovněž znamená méně vývozu z EU do zemí mimo EU. Vývoz dusíkatých meziproduktů a hnojiv klesl o 9 %, zatímco dovoz se v prvních osmi měsících letošního roku zvýšil o 19 %.

Hnojiva jsou sice v EU stále dostupná, ale jejich cenová dostupnost představuje pro zemědělce problém (v září 2022 činil meziroční nárůst cen dusíkatých hnojiv 149 %), zejména proto, že výrazně vzrostly i ceny dalších vstupů (energie). Vysoké ceny hnojiv ovlivňují rozhodování zemědělců o tom, co nakoupí a budou pěstovat, což může mít následně vliv na sklizeň příští sezóny a na **příspěvek EU k celosvětové dostupnosti potravin** a jejich cenové dostupnosti.

Opatření, která EU zavádí s cílem **zmírnit vysoké ceny energií**, zlepší podmínky v odvětví hnojiv. Je však třeba přijmout rychlejší a cílenější opatření. Krátkodobá opatření, která jsou zde navrhována, by měla zmírnit obtíže, s nimiž se potýkají zemědělci a výrobci hnojiv v EU, a podpořit strategický cíl EU **snížit závislost na dovozu z Ruska**, a to diverzifikací výroby a zajištěním spolehlivých dodavatelských řetězců. V celosvětovém měřítku je třeba dále posilovat zapojení EU do boje proti nedostatku potravin.

Obrázek č. 2: Celosvětový index cen hnojiv a potravinářských komodit (index 100 = 2010)

Zdroj: Světová banka

Celkový strategický cíl EU je i nadále definován úkoly stanovenými ve **strategii „Od zemědělce ke spotřebiteli“**. Faktické poznatky ukazují, že hnojiva nejsou vždy

používána správně. **Úbytek živin** představuje v některých regionech až 50–60 % množství použitého na polích a v mnoha částech EU to svědčí o nadměrné spotřebě hnojiv na hektar obdělávané půdy, přičemž nárůst výnosů je jen málo patrný. Cíl strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“ snížit do roku 2030 úbytek živin o 50 % a zároveň zachovat úrodnost půdy je tedy dosažitelný.

V krátkodobém horizontu a v souvislosti s geopolitickou nejistotou je však třeba vyvinout veškeré přiměřené úsilí k tomu, aby nedošlo k ohrožení trvalého **příspěvku EU k dostupnosti a cenové dostupnosti potravin**. Musíme zajistit, aby sankce EU vůči Rusku byly prováděny tak, jak bylo zamýšleno, což umožní tranzit a tok hnojiv pro použití zemědělci v EU i mimo ni. Strukturální řešení Unie spočívá v urychlení přechodu na **udržitelnou výrobu potravin a inovativní technologie** s cílem zajistit dostupnost a cenovou dostupnost potravin a ochranu zdraví našeho životního prostředí a planety.

V rámci tohoto sdělení Komise předkládá následující **vnitrostátní opatření**:

- Komise upozorňuje, že členské státy mohou ve svých vnitrostátních plánech pro stav nouze v případě přidělového systému pro plyn upřednostnit **trvalý a nepřerušovaný přístup k zemnímu plynu** pro výrobce hnojiv v souladu se sdělením Komise „Bezpečná zima díky úsporám plynu“.
- Novelizovaný dočasný **krizový rámec pro státní podporu** umožňuje zvláštní podporu zemědělcům a výrobcům hnojiv. Druhou změnou rámce ze dne 28. října 2022 zvýšila Komise stropy stanovené pro omezené částky podpory pro zemědělce a zvýšila flexibilitu a možnosti podpory pro společnosti postižené rostoucími náklady na energii, například výrobce hnojiv, s výhradou ochranných opatření. Existuje potenciál pro rozšíření této cílené pomoci nad rámec současného jejího nízkého podílu, který byl pro toto odvětví schválen. Hnojiva by například mohly nakupovat orgány veřejné správy a nabízet je zemědělcům za nižší ceny.
- Finanční prostředky vytvořené díky opatřením, jako je **strop pro tržní příjmy** některých výrobců elektřiny a **solidární příspěvek** stanovený právními předpisy Unie, mohou být za příslušných podmínek rovněž použity pro účely vnitrostátních režimů podpory.
- Komise společně s členskými státy posoudí, zda je účelné využít **zemědělskou rezervu** ve výši 450 milionů EUR na rozpočtový rok 2023 pro zemědělce postižené vysokými vstupními náklady.

- Komise s členskými státy přezkoumá a projedná, jak k řešení situace v oblasti hnojiv co nejlépe využít **strategické plány SZP**. Opatření týkající se udržitelného způsobu hnojení by měla být prováděna urychleně. Komise vyzývá členské státy, aby zajistily, aby revize jejich plánů – pokud nejsou v současné době dostatečně naplánovány – pomohly zemědělcům používat hnojiva účinněji a udržitelněji. Komise tyto změny uvítá a podpoří, přičemž zajistí, aby tyto zásahy snižovaly úbytek živin, jenž škodí životnímu prostředí, a předcházely mu.
- Komise podnikne kroky ke zlepšení **transparentnosti trhu** s hnojivy v EU prostřednictvím nového střediska pro sledování trhu, které bude zřízeno v roce 2023, a pořádáním pravidelných konzultací se zúčastněnými stranami v rámci odborné skupiny evropského mechanismu připravenosti a reakce na krizi v oblasti potravinového zabezpečení (EFSCM).
- Ve snaze prosazovat **otevřenou strategickou autonomii** EU jako příležitost k zajištění bezpečnosti dodávek potravin a stanovení vysokých standardů udržitelnosti bude Komise podporovat tato opatření týkající se hnojiv:
 - lepší přístup k **organickým hnojivům** a živinám z toků recyklovaného odpadu, zejména v oblastech, v nichž se organická hnojiva málo využívají,
 - podporu přeměny evropského odvětví dusíkatých hnojiv na odvětví založené na **amoniaku vyrobeném za použití vodíku z obnovitelných zdrojů a bez fosilních paliv**,
 - zajištění stabilního a funkčního regulačního prostředí pro výrobu **nízkouhlíkového vodíku z obnovitelných zdrojů**, čímž se zajistí rychlý rozvoj trhu s obnovitelnými a nízkouhlíkovými hnojivy na bázi vodíku,
 - podporu **diverzifikace dovozu** s cílem snížit závislost na Rusku,
 - zahájení (v roce 2023) nové výzvy **Evropské rady pro inovace** týkající se odolného zemědělství.
- Komise přijme v prvním čtvrtletí roku 2023 **integrovaný plán hospodaření s živinami**, jehož cílem bude opatření na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni na podporu účinnějšího využívání živin, přičemž zohlední výchozí pozice členských států a cíl nulového znečištění.

V mezinárodní oblasti bude Komise:

- pokračovat ve spolupráci s členskými státy a evropskými finančními institucemi v rámci přístupu „tým Evropa“, aby přispěla ke čtyřem oblastem **reakce na nedostatek potravin (solidarita, výroba, obchod a multilateralismus)**,
- pokračovat ve spolupráci se svými členskými státy, Ukrajinou, Moldavskem a příslušnými zúčastněnými stranami na zvýšení kapacity tras solidarity mezi EU a Ukrajinou,
- **spolupracovat s vybranými partnerskými zeměmi EU**, mimo jiné prostřednictvím celosvětové výzvy v oblasti hnojiv, na snížení jejich závislosti na dovážených minerálních hnojivech a jejich spotřeby, a to **používáním účinných a udržitelných zemědělských postupů** a alternativ založených na udržitelné péči o úrodnost půdy,
- zlepšovat transparentnost celosvětového trhu s hnojivy tím, že bude přispívat k příslušným mezinárodním iniciativám v oblasti hnojiv, zejména k **informačnímu systému pro trh se zemědělskými produkty (AMIS)** skupiny G20,
- pokračovat ve spolupráci s agenturami OSN a mezinárodními finančními institucemi, aby se na **dvoustranných a mnohostranných fórech** zabývaly otázkami dostupnosti a cenové dostupnosti hnojiv a přispěly k udržitelným mnohostranným řešením,
- zvyšovat podporu **řešení potřeb platební bilance**, mimo jiné prostřednictvím fondu MMF pro snížení chudoby a podporu růstu, a posílit spolupráci s nezávislými finančními institucemi v rámci strategie Global Gateway za účelem rozvoje inovativních a udržitelných investic,
- zahájí jednání o zlepšení transparentnosti, včetně zabránění **vývozním omezením pro obchod s hnojivy** v rámci **WTO**, s cílem splnit závazky přijaté v rámci prohlášení o nedostatku potravin, které bylo dohodnuto na poslední ministerské konferenci,
- pokračovat ve spolupráci s členskými státy s cílem zajistit bezproblémový průběh **celosvětového obchodu se zemědělsko-potravinářskými produkty, včetně hnojiv**,
- **zintenzivní svou činnost v oblasti společné komunikace a diplomatické činnosti** s cílem zdůraznit a konsolidovat reakci týmu Evropa na nedostatek potravin a bojovat proti ruským dezinformacím, EU bude pokračovat v monitorování a potírání manipulace Ruska s informacemi, a to i prostřednictvím veřejných kanálů EU, například EUvsDisinfo, a zároveň bude pokračovat ve spolupráci s podobně smýšlejícími partnery, zejména v rámci skupiny G7 a v rámci NATO.

2. ZAJIŠTĚNÍ DOSTUPNOSTI A CENOVÉ DOSTUPNOSTI HNOJIV V EU

2.1. Sledování trhu

Od nárůstu cen zemědělských vstupů v roce 2021 je trh s hnojivy součástí pořadu jednání Komise se zúčastněnými stranami a členskými státy, a to i v rámci evropského mechanismu připravenosti a reakce na krizi v oblasti potravinového zabezpečení a na zasedáních expertní skupiny pro hnojivé výrobky.

Neexistují údaje o zásobách, které má odvětví hnojiv a/nebo zemědělci a jejich výrobní organizace. Komise zlepší transparentnost trhu prostřednictvím **střediska pro sledování trhů s hnojivy** v EU a prozkoumá způsoby, jak od členských států a zúčastněných stran získat více údajů v reálném čase.

2.2. Společná zemědělská politika (SZP) a strategické plány SZP členských států

V rámci nové SZP je zemědělcům široce dostupná finanční podpora s cílem **optimalizovat jejich používání hnojiv**, což jim umožní dosáhnout environmentálních, klimatických a hospodářských přínosů. Osvědčené postupy v členských státech ukazují, že díky vyšší účinnosti využívání dusíku lze snížit používání hnojiv, přičemž budou zachovány výnosy nebo se dokonce zvýší, a zároveň dojde k pozitivnímu vlivu na celkovou úrodnost půdy⁶. Zvýšená účinnost v EU zároveň sníží potřebu hnojiv, čímž se sníží napětí na celosvětovém trhu.

Nová zelená architektura kombinuje vylepšený soubor podmínek (dobrý zemědělský a environmentální stav a povinné požadavky na hospodaření), jejichž cílem je chránit a zlepšovat zdraví a úrodnost půdy⁷, s dobrovolnými opatřeními navrženými členskými státy na podporu zemědělců nad rámec minimálních požadavků, včetně oblasti hospodaření s živinami. Mezi dobrovolná opatření pro zemědělce patří různé intervence, například **ekologické programy, agroenvironmentální závazky a závazky hospodaření v oblasti klimatu**. Všechny strategické plány SZP se zabývají účinným využíváním živin prostřednictvím různých opatření:

⁶ V této souvislosti poskytne právní rámec pro zdraví půdy v roce 2023 další cílené střednědobé/dlouhodobé řešení otázky úrodné půdy s cílem potravinového zabezpečení v EU.

⁷ V oblasti živin jsou důležité DZES (dobrý zemědělský a environmentální stav) a PPH (povinné požadavky na hospodaření), například dodržování povinností vyplývajících ze směrnice o dusičnanech (PPH 2), zřízení ochranných pásů podél vodních toků (DZES 4), opatření k zamezení eroze půdy a zajištění minimálního půdního pokryvu (DZES 5 a 6) a střídání plodin (DZES 7).

- Intervence podporují **diverzifikaci plodin a jejich lepší střídání se zařazením bílkovinných plodin**. Plány SZP podporují také „**meziplodiny**“⁸, které zvyšují zelené hnojení a množství **organické hmoty v půdě**, nebo závazky na zvýšení půdního pokryvu nad rámec minimálních požadavků.
- Strategické plány SZP podporují širší přijímání **plánů hospodaření s živinami** – a to i mimo oblasti, kde je to již povinné podle směrnice o dusičnanech –, které zvyšují účinnost využívání.
- **Přesné zemědělství, ekologické zemědělství a agroekologie** jsou v rámci plánů podporovány v podobě závazků v oblasti řízení a investic do nového strojního vybavení, postupů vyžadujících menší používání hnojiv a lepšího přístupu k poradenství a odborné přípravě⁹.
- Strategické plány SZP podporují částečné **nahrazení minerálních hnojiv organickými hnojivy**, například hnojem, čistírenskými kaly a biologickým odpadem z metanizačních procesů nebo biologického a tepelného zpracování, a zároveň zajišťují, aby toto nahrazování nevedlo k vyššímu úbytku živin.

Při jednáních vedoucích k přijetí strategických plánů SZP Komise naléhavě vyzývala členské státy, aby do svých plánů zahrnuly opatření týkající se postupů, které optimalizují účinné používání hnojiv. Jakmile budou všechny plány přijaty, **zajistí, aby byly plánované intervence sledovány a prováděny**. Podpoří členské státy, aby podporovaly **širší zavádění těchto opatření** mezi zemědělci. Komise vyzve členské státy, aby se v **budoucích revizích svých strategických plánů SZP** zabývaly stanovením dalších priorit a zvýšily ambice těchto intervencí. **Komise zejména vyzývá členské státy, aby urychlily zavádění nástroje pro udržitelnost zemědělských podniků v oblasti živin** a jeho přijetí zemědělci¹⁰.

2.3. Mimořádná opatření a zemědělská rezerva

V březnu 2022 přijala Komise **mimořádný podpůrný balíček** v hodnotě 500 milionů EUR na podporu výrobců nejvíce postižených závažnými důsledky války na Ukrajině. K tomuto účelu byly použity prostředky z krizové rezervy SZP. Na základě toho poskytly členské státy finanční podporu ve výši 492 milionů EUR, přičemž upřednostnily zemědělce, kteří se zabývají udržitelnými postupy a jsou nejvíce postiženi krizí.

⁸ Meziplodiny přijímají přebytečný dusík, který zůstane po hnojení předchozí plodiny, a zabraňují tak jeho ztrátám vyplavováním.

⁹ Investice do přesného zemědělství jsou výslovně zahrnuty ve 24 návrzích plánů.

¹⁰ Nástroj pro udržitelnost zemědělských podniků v oblasti živin umožňuje zemědělcům optimalizovat používání hnojiv z hlediska načasování, množství a místa.

V rámci **zemědělské rezervy** reformované SZP bude v roce 2023 k dispozici 450 milionů EUR pro veřejná intervenční opatření a opatření ke skladování s cílem stabilizovat zemědělské trhy, anebo pro mimořádná opatření, která by reagovala na hrozby narušení trhu, zdravotní rizika nebo jiné mimořádné situace, jak je stanoveno v nařízení o společné organizaci zemědělských trhů. Komise společně s členskými státy prověří, zda je vhodné zavést výjimečná opatření v rámci zemědělské rezervy, aby se zabránilo narušení trhu, které by vzniklo v důsledku dopadu napjaté situace na trhu s hnojivy na produkci zemědělců v EU.

2.4. Dočasný krizový rámec pro státní podporu jako prostředek finanční pomoci

Dočasný krizový rámec pro státní podporu (dále jen „rámec“) umožňuje členským státům využívat flexibilitu předpokládanou v pravidlech státní podpory a umožňuje jim podporovat mimo jiné zemědělské prvovýrobce, včetně jejich nákupů hnojiv, a výrobce hnojiv. Členské státy mohou podnikům poskytnout podporu za účelem pokrytí části nedávného zvýšení nákladů na plyn a elektřinu, včetně například zemědělské prvovýroby a výrobců hnojiv, s výhradou ochranných opatření.

V období od března do září 2022 Komise na základě rámce schválila 18 **režimů podpory pro zemědělství** s celkovým rozpočtem přibližně 3,5 miliardy EUR. Tři z těchto režimů jsou určeny na nákup hnojiv zemědělci (celkový rozpočet 855 milionů EUR). Většina členských států se rozhodla pro zastřešující režimy otevřené všem odvětvím hospodářství (455 miliard EUR v září 2022). Některé členské státy se rozhodly pro zvláštní režimy státní podpory na podporu energeticky náročných podniků.

Dne 28. října 2022 **byl rámec upraven** podle potřeb členských států s cílem podpořit energeticky náročné podniky, které jsou krizí nejvíce postiženy, včetně výrobců hnojiv. Výrobci hnojiv jako zvláště postižené odvětví mohou, pokud splňují kritéria způsobilosti, využít vyšších intenzit podpory a jejich částek až do výše 150 milionů EUR¹¹. U podniků, které obdrží vyšší částky podpory, dočasný krizový rámec předpokládá závazky stanovit cestu ke snížení uhlíkové stopy spotřeby energie a zavedení opatření v oblasti energetické účinnosti. Rovněž byl zvýšen strop maximální podpory pro zemědělskou prvovýrobu (zemědělce), což členským státům umožňuje v případě potřeby podporovat nákup hnojiv zemědělci.

Státní podpora může mít různé formy nad rámec opatření státní podpory. Je například možné, aby orgány veřejné správy nakupovaly hnojiva za konkurenceschopnější tržní ceny (vzhledem k jejich vyjednávací síle) a nabízely je zemědělcům za nižší ceny (v tom by tkvěl prvek státní podpory), s výhradou platných omezení rámce. Členské státy by

¹¹ Sdělení Komise „Dočasný krizový rámec pro opatření státní podpory na podporu hospodářství po agresi Ruska vůči Ukrajině“, C(2022) 7945 final.

také mohly zajistit, aby hnojiva byla mezi zemědělce rozdělována přiměřeným a nediskriminačním způsobem, zejména v případě nutnosti přidělového systému pro plyn.

2.5. Jiné financování z EU

Na základě omezení tržních příjmů některých výrobců elektřiny a solidárního příspěvku¹² mohou mít členské státy k dispozici finanční prostředky, které **mohou prostřednictvím rámce mimo jiné přesměrovat k intenzivním uživatelům energie, jako jsou zemědělci nebo výrobci hnojiv** (až do odhadovaných 140 miliard EUR) jako podporu podniků v energeticky náročných odvětvích za předpokladu, že tyto prostředky budou použity na investice do obnovitelných zdrojů energie, energetické účinnosti nebo jiných dekarbonizačních technologií. Nedávno navržená cílená a výjimečná opatření (SAFE – podpora cenově dostupné energie) v rámci pravidel **politiky soudržnosti** na období 2014–2020 by vnitrostátním orgánům umožnila, aby rozhodly o přesměrování až 40 miliard EUR na podporu malých a středních podniků, pracovníků a zranitelných domácností, aby se vypořádali s rostoucími cenami energií. Komise dále vyzývá členské státy, aby upřednostnily opatření zaměřená na cenovou dostupnost hnojiv, a tím posílily potravinové zabezpečení.

S ohledem na současnou energetickou krizi Komise navrhla provést cílené změny nařízení o Nástroji pro oživení a odolnost, aby do něj byly začleněny zvláštní kapitoly plánu REPowerEU, které mohou členské státy přidat do svých stávajících plánů pro oživení a odolnost. Komise vydala pokyny pro členské státy, jak upravit a doplnit své plány pro oživení a odolnost o specializované kapitoly týkající se plánu REPowerEU, které by měly být zaměřeny na úspory energie, diverzifikaci dodávek energie a urychlené zavádění obnovitelných zdrojů energie, které by nahradily fosilní paliva v domácnostech, průmyslu a při výrobě energie. Členské státy by do revize svých plánů mohly začlenit podporu udržitelné výroby hnojiv, a to jako součást této diverzifikace, při plném dodržení zásady „významně nepoškozovat“¹³.

V rámci programu **Horizont Evropa**¹⁴ jsou na období aktuálního víceletého finančního rámce 2021–2027 mobilizovány cílené investice v objemu přibližně 9 miliard EUR určené na pracovní programy, partnerství a mise klastru 6 týkající se potravin, bioekonomiky, přírodních zdrojů, zemědělství a životního prostředí. Odhaduje se, že v prvních dvou letech programu Horizont Evropa bude souviset s hnojivy v zemědělství více než 35 projektů s rozpočtem přibližně 180 milionů EUR, včetně projektů

¹² Nařízení Rady (EU) 2022/1854 ze dne 6. října 2022 o intervenci v mimořádné situaci s cílem řešit vysoké ceny energie.

¹³ Oznámení Komise, „Technické pokyny k uplatňování zásady „významně nepoškozovat““ ze dne 12. února 2021, (2021/C58/01).

¹⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/695 ze dne 28. dubna 2021, kterým se zavádí rámcový program pro výzkum a inovace Horizont Evropa a stanoví pravidla pro účast a šíření výsledků a zrušují nařízení (EU) č. 1290/2013 a (EU) č. 1291/2013.

zaměřených na optimalizaci rozpočtu na živiny, alternativní hnojivé výrobky a přírodní a agroekologická řešení pro hospodaření s živinami. Finanční prostředky jsou rovněž poskytovány v rámci mise „Dohoda o půdě pro Evropu“. Jedním z jejích konkrétních cílů je snížit znečištění půdy a zaměřit se na opatření, která snižují používání hnojiv a úbytek živin.

V roce 2023 zahájí Komise novou výzvu Evropské rady pro inovace týkající se odolného zemědělství s rozpočtem ve výši 65 milionů EUR s cílem podpořit začínající podniky v oblasti AgTech za účelem rychlého rozvoje inovací v oblasti technologií deep-tech s cílem zachovat a zlepšit výnos plodin pomocí technologií šetrných k životnímu prostředí, zejména v oblasti hnojení.

Inovační fond v rámci systému EU pro obchodování s emisemi (ETS) rovněž poskytuje finanční prostředky na inovativní demonstrační projekty, které přispívají k cílům oběhového hospodářství spojeným s využitím materiálů z odpadů a odpadních vod, například a mimo jiné živin.

2.6. Organická hnojiva

Nahrazení minerálních hnojiv organickými je součástí řešení, jak **snížit závislost EU na zemním plynu**, a je také podporováno prostřednictvím cíle EU v oblasti ekologického zemědělství (25 % zemědělské půdy do roku 2030¹⁵). Pomůže snížit uhlíkovou stopu hnojiv.

Nařízení o hnojivých výrobcích¹⁶ otevřelo od července 2022 jednotný trh zejména pro hnojiva vyrobená z využitého odpadu a vedlejších produktů dostupných v EU. **Podporuje ekologické alternativy a oběhové alternativy** k zemnímu plynu a těženým surovinám sloužícím k výrobě hnojiv. Speciální hnojivé výrobky EU, například inhibovaná hnojiva, hnojiva s řízeným uvolňováním a rostlinné biostimulátory, zvýší účinnost využití, a tím sníží množství hnojiv potřebné pro optimální výnosy. Dalším významným pokrokem bude budoucí definice koncových bodů výrobního řetězce podle nařízení o vedlejších produktech živočišného původu, jež je podmínkou pro přístup na trh podle nařízení o hnojivých výrobcích.

K cílům **strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“** přispívá rozvoj metod, jejichž cílem je rozšíření **účinné recyklace živin z organických odpadů** (např. hnoje hospodářských zvířat, anaerobní digesce, kalů a dalších toků organických odpadů) na obnovitelné hnojivé výrobky na biologické bázi. Důležitým prvkem je třídění a sběr biologického odpadu. Lepší místní využívání organického odpadu má nejen environmentální, ale také ekonomické přínosy pro chovatele hospodářských zvířat a zemědělce pěstující plodiny na

¹⁵ Ekologické zemědělství nepovoluje používání syntetických hnojiv.

¹⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1009 ze dne 5. června 2019, kterým se stanoví pravidla pro dodávání hnojivých výrobků EU na trh.

orné půdě, přičemž snižuje závislost evropského zemědělství na minerálních hnojivech ze zemí mimo EU. Dne 26. října 2022 přijala Komise revizi směrnice o čištění městských odpadních vod¹⁷, která zahrnuje přísnější povinnosti týkající se zpětného získávání živin z odpadních vod, které lze následně znovu využít v zemědělství.

Používání hnoje a zpracovaného hnoje¹⁸ v souladu se směrnicí o dusičnanech může zemědělcům pomoci snížit jejich vystavení kolísavým cenám minerálních hnojiv a uzavřít koloběh živin¹⁹. Oběhové využívání biologického odpadu jako hnojiva bude projednáno v **Integrovaném akčním plánu Komise pro hospodaření s živinami**, který bude přijat na začátku roku 2023. V této souvislosti Komise rovněž posoudí další regulační i neregulační kroky, které umožní širší využití živin zpětně získaných ze statkových hnojiv.

2.7. Alternativní zdroje dodávek pro dovoz a pozastavení dovozních cel na amoniak a močovinu

Diverzifikace zdrojů dodávek dovážených hnojiv a meziproduktů s cílem zajistit dostupnost hnojiv představuje pragmatickou reakci na omezení výroby v EU, zejména v regionech, kde existuje vhodné spojení s přístavy. V tomto ohledu podporují dohody o volném obchodu EU přístup k hnojivům od klíčových obchodních partnerů. To nijak neubírá na strategickém zájmu EU na životaschopném odvětví výroby hnojiv v EU.

Komise oslovila **alternativní dodavatele hnojiv** s cílem nahradit výpadky z Ruska a Běloruska. Jako alternativní zdroje dusíkatých hnojiv byly určeny Omán, Turkmenistán a Katar. Hospodářství těchto zemí mimo EU bude mít z tohoto dovozu prospěch díky vyššímu růstu a zaměstnanosti. Dovoz z Egypta a Alžírska výrazně vzrostl (o téměř 20 %, resp. 40 %), přičemž je reálné, že v roce 2022 Egypt nahradí Rusko jako hlavní zdroj dovozu do EU.

¹⁷ Směrnice Rady 91/271/EHS ze dne 21. května 1991 o čištění městských odpadních vod.

¹⁸ JRC 2020, „REcovered Nitrogen from manURE“ – Technical proposals for the safe use of processed manure above the threshold established for Nitrate Vulnerable Zones by the Nitrates Directive“ (Zpětně získaný dusík ze statkových hnojiv – technické návrhy na bezpečné používání zpracovaného hnoje nad prahovou hodnotu stanovenou směrnicí o dusičnanech pro oblasti ohrožené dusičnany), zpráva Společného výzkumného střediska z roku 2020 (nazvaná „RENURE“) dochází k závěru, že bylo dosaženo značného pokroku v oblasti vývoje technologií, které snižují vyplavování ve zpracovaném hnoji. Dostupné technologie však pravděpodobně poskytnou produkty s emisemi amoniaku vyššími, než mají některá minerální hnojiva, například dusičnan amonno-vápenatý a dusičnan amonný, i když jsou lepší než hnůj, s emisemi amoniaku podobnými močovině nebo nižšími. Proto by se použití produktů RENURE muselo řídit přísnými požadavky na aplikační postupy, které by byly plně v souladu s kritérii směrnice o dusičnanech.

¹⁹ Směrnice Rady ze dne 12. prosince 1991 o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů. V oblastech ohrožených dusičnany lze hnůj, ale i zpracovaný hnůj používat jako náhradu minerálních hnojiv pouze do výše limitů stanovených směrnicí o dusičnanech (170 kg/ha/rok) s cílem zabránit dalšímu znečišťování.

Na dovoz dusíkatých hnojiv do EU se vztahují cla podle **doložky nejvyšších výhod** ve výši 6,5 %²⁰. Komise navrhla pozastavit tato cla v případě dvou klíčových meziproduktů používaných při výrobě dusíkatých hnojiv, tj. amoniaku a močoviny, a to do konce roku 2024²¹. Tím by se vyřešily problémy s dostupností a cenovou dostupností v souvislosti s dodávkami amoniaku a močoviny a podpořila by se diverzifikace dovozu. Návrh je v současnosti projednáván v Radě. V roce 2019 Komise v návaznosti na šetření týkající se dumpingu způsobujícího újmu výrobnímu odvětví EU uložila **antidumpingové clo** na dovoz roztoku močoviny a dusičnanu amonného z Ruska, Trinidadu a Tobaga a Spojených států. Dne 26. října 2022 Komise rozhodla, že jej nepozastaví²².

2.8. Opatření k zajištění bezpečnosti dodávek a cenové dostupnosti plynu

V uplynulém roce Komise podnikla rozhodné kroky k zajištění bezpečnosti dodávek plynu a stabilizaci trhů s plynem. Dne 13. října 2021 zveřejnila Komise pokyny pro členské státy („**soubor opatření pro ceny energií**“), které mají řešit okamžitý dopad růstu cen a dále posílit odolnost vůči budoucím šokům²³.

Plán REPower EU ze dne 18. května 2022 zavedl opatření na dekarbonizaci trhů s plynem a podporu obnovitelného plynu, jakož i úspor energií, diverzifikaci dodávek energií a urychlené zavádění energií z obnovitelných zdrojů s cílem omezit dopady přerušení dodávek a udržet ceny energií pod kontrolou.

Ve svém sdělení „**Bezpečná zima díky úsporám plynu**“ z července 2022²⁴ Komise posílila připravenost EU na letošní zimu. **Opatření na snížení poptávky** spolu s úsilím vynaloženým v rámci nařízení o skladování plynu za účelem dosažení či dokonce překročení cílů Unie v oblasti skladování plynu, dosáhly svého cíle. Ceny, ačkoli jsou stále na historicky velmi vysoké úrovni, se oproti maximu v srpnu 2022 snížily. Komise poskytla členským státům pokyny pro účely stanovení priorit týkající se odvětví, která jsou ze společenského hlediska považována za kritická nebo strategická. Potravinářské odvětví je označeno za kritické odvětví a odvětví hnojiv za odvětví, které v celé EU zásobuje **zemědělské odvětví kriticky důležité pro společnost**. Komise **poukazuje na to, že členské státy mohou upřednostnit trvalý a nenarušený přístup k zemnímu**

²⁰ Řada zemí vyvážejících hnojiva, například Maroko, Egypt, Alžírsko, Tunisko, Trinidad a Tobago, má na základě dohod o volném obchodu bezcelní přístup do EU.

²¹ Návrh nařízení Rady, kterým se mění příloha I nařízení (EHS) č. 2658/87 o celní a statistické nomenklatuře a o společném celním sazebníku ze dne 19. července 2022, COM(2022) 359.

²² Prováděcí rozhodnutí Komise (EU) 2022/2070 ze dne 26. října 2022, C/2022/7826.

²³ Sdělení Komise „Řešení nárůstu cen energie: soubor opatření a podpor“ ze dne 13. října 2021, COM(2021) 660 final.

²⁴ Sdělení Komise „Bezpečná zima díky úsporám plynu“ ze dne 17. července 2022, COM(2022) 360 final.

plynu pro výrobce hnojiv v případě přidělového systému pro plyn, a to prostřednictvím svých národních plánů pro stav nouze.

Ještě v nedávnější době, dne 18. října 2022, Komise navrhla nové nouzové nařízení, které má řešit vysoké ceny plynu v EU a zajistit bezpečnost dodávek v letošní zimě²⁵. Toho se dosáhne prostřednictvím společného nákupu plynu, mechanismů omezování cen, nových opatření týkajících se transparentního využívání infrastruktury, solidarity mezi členskými státy a soustavným úsilím o snížení poptávky po plynu. Tato nová opatření pomohou dál **zmírňovat cenový tlak, který pociťují evropští občané a průmysl**, a zajistí bezpečnost dodávek a fungující vnitřní trh.

2.9. Podpora výroby zeleného amoniaku a biometanu

Pokud jde o dusíkatá hnojiva, **amoniak vyráběný za použití vodíku z obnovitelných zdrojů, nízkouhlíkového vodíku a jiného bezfosilního vodíku** je technologií, která slibuje výrazné snížení emisí skleníkových plynů z procesu výroby hnojiv. Používání vodíku z obnovitelných zdrojů by navíc odstranilo závislost EU na zemním plynu při výrobě hnojiv. Ačkoli se aktuálně realizuje řada velkých projektů, významné množství hnojiv se díky nim začne vyrábět až od roku 2025.

Při rozšiřování výroby amoniaku na bázi vodíku z obnovitelných zdrojů přetrvávají problémy, včetně nedostatečné infrastruktury, urychlení povolovacích řízení a regulačního rámce, který se stále vyvíjí. Plán **REPowerEU** předkládá k řešení těchto problémů řadu opatření. S rostoucími cenami zemního plynu se tyto projekty stávají ve srovnání s amoniakem založeným na zemním plynu komerčně životaschopnými, což urychluje jejich zavádění. Abychom pomohli rozšířit ekonomiku EU v oblasti vodíku z obnovitelných zdrojů, bude vytvořena nová Evropská vodíková banka, která investuje 3 miliardy EUR do nastartování trhu s vodíkem v EU, a to i prostřednictvím sladění nabídky a poptávky.

Kromě dočasného krizového rámce pro státní podporu Komise nedávno revidovala a modernizovala svůj **soubor opatření pro státní podporu**²⁶, který mohou členské státy využít k podpoře přechodu evropského odvětví dusíkatých hnojiv na elektřinu nebo vodík z obnovitelných zdrojů ve spojení s místními projekty oběhové recykulace živin, budou-li splněny příslušné podmínky.

Komise se bude snažit zajistit stabilní a funkční regulační prostředí pro výrobu nízkouhlíkového vodíku z obnovitelných zdrojů, a tím zajistí rychlý rozvoj trhu s

²⁵ Návrh nařízení Rady o posílení solidární koordinace nákupu plynu, přeshraničních výměn plynu a spolehlivých referenčních cen, COM(2022) 549 final.

²⁶ „Pokyny pro státní podporu v oblasti klimatu, životního prostředí a energetiky“ ze dne 18. února 2022, C/2022/481; „Rámec pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací“ ze dne 19. října 2022, C(2022) 7388 final.

obnovitelnými a nízkouhlíkovými hnojivy na bázi vodíku. Komise brzy zveřejní dva akty v přenesené pravomoci podle směrnice (EU) 2018/2001, kterou se stanoví regulační rámec pro obnovitelná paliva nebiologického původu.

Biometan má ve srovnání s plynem slibný substituční potenciál, zejména v oblastech, kde by byl vodík z obnovitelných zdrojů méně konkurenceschopný. Jak je uvedeno v plánu REPowerEU, zvýšení udržitelné výroby biometanu na 35 miliard m³ do roku 2030 je nákladově efektivní cestou k dosažení ambice EU snížit dovoz zemního plynu z Ruska. Nejenže se tím zajistí dodávky obnovitelné energie a zvýší příjmy zemědělců, ale vytvoří se také nový zdroj dodávek organických hnojiv. **Evropské průmyslové partnerství pro biometan** bylo zahájeno 28. září 2022 a jeho cílem je roční výroba a využití biometanu ve výši 35 miliard m³ do roku 2030.

Komise se dále bude zabývat opatřeními, která mohou pomoci **zajistit konkurenceschopnost ekologických hnojiv na trhu** při přechodu na plně dekarbonizované hospodářství.

3. ZAJIŠTĚNÍ DOSTUPNOSTI A CENOVÉ DOSTUPNOSTI HNOJIV VE SVĚTĚ

3.1. Podpora EU mnohostranným a dvoustranným iniciativám

Evropská unie rychle zareagovala na systémový šok způsobený ruskou agresí proti Ukrajině prostřednictvím reakce týmu Evropa na celosvětový nedostatek potravin ve čtyřech oblastech: 1) solidarita; 2) výroba; 3) obchod a 4) multilateralismus. Odhaduje se, že Evropská unie do roku 2024 poskytne celkem 7,7 miliardy EUR na podporu celosvětového potravinového zabezpečení a udržitelných potravinových systémů. EU podporuje mimo jiné opatření, jejichž cílem je zlepšení zdraví půdy, jakož i lepší a udržitelnější využívání hnojiv.

Komise oceňuje práci Skupiny pro globální reakci na krizi v oblasti potravin, energetiky a financí pod vedením OSN, jakož i další mezinárodní iniciativy, například Globální alianci pro potravinové zabezpečení zemí G7, výzvu k akci a FARM. Tyto iniciativy obsahují opatření k řešení nedostatku hnojiv, zejména zachováním otevřenosti trhů a zabráněním omezení vývozu, dočasným zvýšením výroby hnojiv s cílem nahradit nedostatek hnojiv, podporou inovací v oblasti hnojiv a prosazováním metod pro maximalizaci účinnosti hnojiv.

Komise posiluje při svých dvoustranných jednáních se strategickými partnery **mnohostranný přístup**. Například prostřednictvím platformy pro spolupráci v oblasti zemědělství, která byla zřízena se Spojenými státy v listopadu 2021, se řeší klíčové otázky, například nedostatek spolehlivých informací o nabídce a poptávce na mezinárodních trzích, potřeba zlepšit účinnost rostlinné výroby a využívání živin a zdokonalení výrobních postupů s využitím dat a přesné aplikace. Komise a Kanada uspořádají společnou akci týkající se udržitelného používání hnojiv, která se zaměří na optimalizaci používání nových výrobků a jejich vývoj.

Komise se připojí ke **globální výzvě v oblasti hnojiv**, která byla zahájena na Fóru největších světových ekonomik v červnu 2022. Cílem této iniciativy je posílit celosvětové potravinové zabezpečení a snížit emise skleníkových plynů v zemědělství

tím, že pomůže zmírnit nedostatek dodávek hnojiv, zejména prostřednictvím **lepšího hospodaření s živinami, zvýšení účinnosti používání hnojiv, alternativních zemědělských postupů a alternativ k minerálním hnojivům** v procesu určování konkrétních opatření, která přispějí k cílům globální výzvy v oblasti hnojiv.

Kromě dopadu ruské invaze byly světové trhy s hnojivy silně ovlivněny narušením trhu. Klíčové producentské země, jako je Rusko a Čína, zavedly vývozní omezení, která ovlivnila 20 % celosvětového obchodu s hnojivy vyjádřeného v živinách²⁷. EU vynakládá veškeré úsilí na spolupráci se svými partnery a mezinárodními organizacemi s cílem těmto omezením obchodu zamezit.

3.2. Podpora partnerských zemí: udržitelná péče o úrodnost půdy a výrobní kapacity zemědělců

Úrovně spotřeby minerálních hnojiv na hektar orné půdy se ve světě značně liší²⁸. **Diverzifikované zemědělské postupy**, přístup k vodě, přizpůsobená odborná příprava a poradenské služby pro venkov, zajištěná práva na půdu, spravedlivý přístup ke kvalitním osivům a přístup k úvěrům patří mezi významné páky s cílem podpořit výrobní strategie a odolnost zemědělců. Tyto faktory jsou klíčové zejména v oblastech, kde degradace půdy vede k nízké reakci na hnojiva.

V tomto kontextu a v souladu se strategiemi „Od zemědělce ke spotřebiteli“ a v oblasti biologické rozmanitosti se Komise zavázala, že bude celosvětově připravovat cestu k **inovativním přístupům na podporu integrované péče o úrodnost půdy**, přičemž bude uplatňovat různorodá řešení v oblasti úrodnosti půdy, která odpovídají dané lokalitě a povedou k udržitelnému zvyšování výnosů. Diverzifikované agroekosystémy, vyšší obsah organické hmoty v půdě a lepší řízení koloběhu živin i) zvyšují odolnost vůči změně klimatu; ii) přispívají ke zmírnění dopadů změny klimatu díky zvýšenému ukládání uhlíku v půdě a iii) zvyšují ochranu biologické rozmanitosti.

Ačkoli ne všichni zemědělci v jednotlivých zemích jsou postiženi stejným způsobem a ve stejné míře, EU pomáhá svým partnerům, aby se méně spoléhali na dovážená hnojiva a byli méně závislí na minerálních hnojivech, a to investicemi do jejich alternativ, včetně organických hnojiv, a rovněž do **udržitelného zemědělství a péče o úrodnost půdy**. Jedná se o klíčovou součást zavádění vnitrostátních způsobů transformace potravinových systémů, které jsou řízeny jednotlivými zeměmi, v návaznosti na summit OSN o potravinových systémech z roku 2021. Za tímto účelem bude navržena řada intervencí

²⁷ Sledování obchodní politiky Mezinárodního institutu pro výzkum potravinové politiky v oblasti potravin, <https://www.ifpri.org/project/covid-19-food-trade-policy-tracker>

²⁸ Od 20 kg/ha v subsaharském regionu přes 77 kg v severní Africe, 125 kg/h v Severní Americe, 155 kg/ha v Evropě, 171 kg/ha v Latinské Americe až po 294 kg/ha ve východní Asii (2018, Světová banka).

financovaných z nástroje NDICI²⁹ – Globální Evropa, včetně nového Nástroje pro potraviny a odolnost ve výši 225 milionů EUR pro země severní Afriky a Blízkého východu, jakož i z finančního rámce pro rozvoj v případě nedávno ohlášené podpory 600 milionů EUR z rezerv ERF pro země AKT a z Nástroje pro potraviny a odolnost. EU zejména:

- zprostředkuje dialog a sdílení zkušeností, podpoří výzkumné a inovační činnosti, zejména v zemích s vysokou spotřebou hnojiv a/nebo nízkou účinností využívání živin,
- bude úzce spolupracovat s organizacemi zemědělců napříč konkrétními zemědělskými hodnotovými řetězci a bude je systematicky propojovat s organizacemi zemědělského výzkumu a soukromým sektorem, mimo jiné na základě portfolií DeSIRA a GCCA³⁰,
- bude podporovat agroekologické přístupy, včetně konkrétních hodnotových řetězců a plodin, a udržitelné zemědělské postupy, které jsou nezbytné pro zlepšení a udržení úrodnosti půdy (luštění a rostlinné proteiny, krycí plodiny, agrolesnictví, polykulturní živočišná výroba atd.). Tato opatření budou přijata například v Maroku, Tunisku, Egyptě, Jordánsku, Libanonu a Sýrii v rámci regionálního „Nástroje pro potraviny a odolnost“ v hodnotě 225 milionů EUR,
- zlepší přístup drobných zemědělců k hnojivům a jejich účelné využívání prostřednictvím transparentních a cílených nástrojů (např. elektronické poukázky, systémy spoluúčasti na platbách, používání mikrodávek k dosažení vyšší účinnosti), účinných poradenských služeb (výpočet bilance živin, mobilizace různých zdrojů živin) a zdokonalených veřejných programů dotací na vstupy pro minerální a organická hnojiva,
- bude podporovat probíhající strategická partnerství, zejména se skupinou CGIAR³¹, Mezinárodním fondem pro zemědělský rozvoj (IFAD) a FAO, s cílem posílit udržitelnou péči o úrodnost půdy a usnadnit agroekologické přístupy.

Současně si EU klade za cíl dále posílit svou **humanitární potravinovou pomoc**, která v roce 2022 činí již více než 900 milionů EUR. Je to přibližně o 55 % více než v loňském roce a o téměř 80 % více než v roce 2020. Finanční prostředky budou použity na posílení potravinového zabezpečení a výživy ohrožených skupin obyvatelstva, a to různými

²⁹ Nástroj pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci.

³⁰ DeSIRA: Rozvoj inteligentních inovací prostřednictvím výzkumu v zemědělství. GCCA+: globální aliance pro boj proti změně klimatu+.

³¹ Poradní skupina pro mezinárodní zemědělský výzkum.

způsoby v závislosti na situaci v jednotlivých zemích a regionech (přímá potravinová pomoc v naturáliích/hotovosti včetně víceúčelových peněžních prostředků, výživa).

3.3. Transparentnost trhu a informační systém pro trh se zemědělskými produkty (AMIS) skupiny G20

EU bude i nadále **podporovat transparentnost trhu, aby zajistila jeho stabilitu** a zabránila narušování trhu a prudkému růstu cen. Komise vítá rozšíření působnosti systému AMIS skupiny G20 na trh s hnojivy a je odhodlána poskytovat sekretariátu AMIS veškeré potřebné údaje a podporu. V této souvislosti Komise spolu s členskými státy zkoumá možnosti zvýšení financování systému AMIS.

3.4. Zprostředkování celosvětového obchodu s hnojivy

EU bude i nadále vystupovat proti opatřením omezujícím nebo zakazujícím vývoz hnojiv, jak je uvedeno ve sdělení Komise ze dne 23. března. EU bude i nadále úzce spolupracovat s dalšími zeměmi na mezinárodních fórech (zejména v rámci WTO, G7 a FAO) v boji proti obchodním omezením nebo zákazům vývozu hnojiv a zajistí otevřené, transparentní a předvídatelné obchodní prostředí. V tomto smyslu bude EU podporovat opatření ke zvýšení transparentnosti, pokud jde o omezení vývozu, včetně omezení týkajících se hnojiv, jako způsob provádění závazků přijatých v rámci prohlášení o nedostatku potravin, které bylo dohodnuto na posledním zasedání ministrů WTO.

Nové a rozšířené logistické cesty tvořené **trasami solidarity mezi EU a Ukrajinou** se staly klíčovými koridory pro ukrajinský vývoz, a to jak v zemědělství, tak v jiných odvětvích. Od srpna pomáhá **Černomořská obilná iniciativa** zprostředkovaná OSN znovu zahájit přepravu obilovin z ukrajinských černomořských přístavů. Obě iniciativy společně umožnily v období od května do října vývoz více než 22 milionů tun ukrajinských obilovin, olejnin a souvisejících produktů. Značná část těchto zemědělských produktů se dostala do partnerských zemí, které je potřebují.

Zároveň EU **v podstatě vyňala zemědělsko-potravinářské odvětví a hnojiva ze svých restriktivních opatření vůči Rusku**³². Vzhledem k tomu, že tyto sankce nejsou extrateritoriální, nevztahují se na společnosti nebo jednotlivce ze zemí mimo EU, kteří podnikají zcela mimo EU. Kromě toho umožňují, aby přepravu draselných hnojiv pocházejících nebo vyvážených z Ruska do zemí mimo EU prováděly hospodářské subjekty z EU nebo přes území EU³³. Financování nebo finanční pomoc spojená s touto přepravou je povolena, stejně jako poskytování pojištění. Navíc sankce EU obsahují také

³² Jediné omezení, které se v současné době na Rusko uplatňuje, se týká dovozu některých draselných hnojiv do EU, pro něž je však na základě minulé spotřeby zavedena vysoká kvóta. Relevantní jsou rovněž sankce týkající se jmenovitě uvedených jednotlivců.

³³ Tím není dotčena možnost členských států přijmout nezbytná opatření na ochranu svých národních bezpečnostních zájmů.

zvláštní ustanovení, která mají zajistit bezproblémový průběh obchodů s ruskými zemědělskými produkty, včetně hnojiv. Komise za tímto účelem vydala pokyny s cílem pomoci členským státům při účinném a jednotném provádění sankcí EU, což je pro zemědělsko-potravinářské průmysl prvořadé. Komise dále úzce spolupracuje s členskými státy a mezinárodními organizacemi s cílem zajistit, aby pokyny i jejich provádění příslušnými orgány byly transparentní a důsledné, umožnily zachovat v odvětví funkční dodavatelské řetězce v plném souladu se sankcemi EU a přispělo k dostupnosti hnojiv pro zemědělce. Sankce EU mají jasný cíl: bránit ruské válečné agresi na Ukrajině a reagovat na ni. Z tohoto důvodu omezují sankce EU některá klíčová hospodářská odvětví, aby zabránily významným příjmům pro financování ruské válečné mašinerie a zmrazily majetek jednotlivců a subjektů, jež podporují válku. Na rozdíl od tvrzení ruské propagandy však tyto cíle nejsou neslučitelné s potravinovým zabezpečením.

3.5. Řešení cenové dostupnosti prostřednictvím většího fiskálního prostoru

Vyšší dovozní ceny potravin a hnojiv a narušení dodavatelských řetězců dovozců potravin, jakož i ztráta příjmů u některých vývozců potravin přispívají k naléhavým **potřebám v oblasti platební bilance** určitých zemí mimo EU. Příspěvek EU ve výši 100 milionů EUR do fondu MMF pro snížení chudoby a podporu růstu a jeho pákový efekt podpoří zranitelné země, kterým se zvýšily výdaje za dovoz. MMF nedávno spustil nástroj „Food Shock Window“. EU tento nástroj podporuje prostřednictvím svého příspěvku do fondu pro snížení chudoby a podporu růstu, neboť pomáhá zemím AKT (většinou zemím s nízkými příjmy), aby získaly přístup ke zvýhodněným půjčkám na zmírnění následků potravinové krize. Kromě toho bude EU prostřednictvím nového Nástroje pro potravinové zabezpečení a odolnost ve výši 225 milionů EUR podporovat mimo jiné stabilizaci platební bilance v zemích jižního sousedství, přičemž tato podpora by měla být v roce 2023 dále prodloužena.

3.6. Posílení partnerství s mezinárodními finančními institucemi

EU bude hledat způsoby, jak posílit partnerství a rozvíjet **inovativní a udržitelné investice v odvětví zemědělství**, a to posílením spolupráce s mezinárodními finančními institucemi v rámci strategie Global Gateway, která je součástí komplexní reakce týmu Evropa, mimo jiné prostřednictvím investičního okna pro zemědělství v rámci otevřené architektury Evropského fondu pro udržitelný rozvoj (EFSD+). Fond EFSD+ podporuje klimaticky šetrné zemědělské systémy a hodnotové řetězce. Portfolio Evropské banky pro obnovu a rozvoj již zahrnuje významné investice do odvětví soukromého zemědělského zpracovatelského průmyslu. Evropská investiční banka poskytne Mezinárodnímu fondu pro zemědělský rozvoj (IFAD) zvýhodněný úvěr ve výši 500 milionů EUR na financování investic, které podpoří udržitelnou zemědělskou produkci a zvýší odolnost.

3.7. Strategická komunikace a boj proti dezinformacím

Komise zintenzivní společnou komunikaci o svém úsilí v oblasti hnojiv na mezinárodní a regionální úrovni a na úrovni jednotlivých zemí, a to i prostřednictvím delegací EU s cílem zabývat se způsobem vnímání a obavami v partnerských zemích. Současně bude EU pokračovat v monitorování a potírání ruské manipulace s informacemi a vměšování, jejichž cílem je zbavit se odpovědnosti za krizi v oblasti potravinového zabezpečení

způsobenou válečnou agresí proti Ukrajině, a to i prostřednictvím veřejných kanálů EU, jako je EUvsDisinfo, a s podobně smýšlejícími partnery, například G7 a NATO.

4. ZÁVĚR

Hnojiva jsou důležitá pro zajištění nepřetržité výroby potravin a krmiv v EU i ve světě. Vysoké ceny plynu a ruská válečná agrese proti Ukrajině, kromě toho, že způsobují závislost na omezeném počtu dodavatelů – včetně Ruska – ohrožily dostupnost a cenovou dostupnost hnojiv, a tím i potravinové zabezpečení, zejména v nejzranitelnějších zemích světa.

V této souvislosti jsou zapotřebí krátkodobá opatření na podporu zemědělců a výrobců hnojiv. Ta spočívají ve vyšší transparentnosti trhu, opatřeních v oblasti pomoci ve prospěch výrobců hnojiv a zemědělců prostřednictvím státní podpory a financování ze strany EU, jako jsou strategické plány SZP a tržní opatření v rámci zemědělské rezervy, diverzifikace zdrojů dovozu hnojiv a opatření na zajištění plynu a omezení jeho ceny za současné podpory udržitelných zemědělských postupů s cílem lepšího využívání hnojiv a menší závislost na nich. Tato opatření by měla i nadále být v souladu s dlouhodobými cíli Zelené dohody EU a souvisejících strategií.

EU bude i nadále spolupracovat s členskými státy, Evropskou rozvojovou bankou, mezinárodními organizacemi, partnerskými zeměmi a dalšími klíčovými aktéry na zmírnění dopadu, který má zhoršená dostupnost hnojiv na celosvětové potravinové zabezpečení, a na zlepšení účinného využívání hnojiv. EU se připojila k novým mezinárodním iniciativám, například ke globálním výzvám v oblasti hnojiv, posiluje své partnerství s mezinárodními finančními institucemi a bude i nadále podporovat opatření k zajištění transparentnosti celosvětového trhu a zabránění omezením vývozu.

Ve střednědobém a dlouhodobém horizontu je důležitou součástí řešení problémů, které se týkají dodávek hnojiv jakož i životního prostředí a klimatu, podpora přechodu na udržitelné používání hnojiv a zavádění udržitelných alternativ k minerálním hnojivům. Klíčovými doprovodnými opatřeními budou podpora recyklace živin z odpadních toků a zvýšení výroby zeleného amoniaku. Přinese to výhody pro zemědělce, životní prostředí i klima a zároveň se sníží závislost EU na hnojivech na bázi fosilních paliv. Uvedené by mělo jít ruku v ruce s pokračováním opatření, jako jsou například lepší transparentnost trhu, diverzifikace zdrojů dovozu, předcházení tržním omezením a opatření zaměřená na cenově dostupné a bezpečné dodávky energie

Tento přístup nabízí příležitosti i pro partnerské země EU. EU je bude podporovat při prosazování alternativ k minerálním hnojivům na základě udržitelné péče o úrodnost půdy.

Současná krize je příležitostí k urychlení přechodu na udržitelné zemědělství a udržitelný potravinový systém, který se zbaví nepřiměřené závislosti na syntetických hnojivech, a zároveň zajistí zemědělcům v EU i ve světě přiměřené a cenově dostupné dodávky hnojiv.